

ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ

(Κάστρο του Αϊ Δονάτου)

Το κάστρο του Αγίου Δονάτου, βρίσκεται στις πλαγιές του όρους Κορίλα και καταλαμβάνει έκταση 30 περίπου στρεμμάτων. Πήρε

το όνομά του από τη φήμη του Επισκόπου Ευροίας Δονάτου (4^{ος} μ.Χ. αιώνας) του οποίου ναός υπήρχε μέσα στο κάστρο και που θεωρούνταν προστάτης ολόκληρης της περιοχής.

Στα τείχη του κάστρου, μέσα στο οποίο υπήρχε οικισμός, διακρίνονται δύο τουλάχιστον οικοδομικές φάσεις, της βυζαντινής και της οθωμανικής περιόδου. Η βόρεια πλευρά της θέσης του είναι απροσπέλαστη και ατείχιστη. Στη δυτική τους πλευρά, υπάρχει η κεντρική πύλη.

Δύο ακόμη πύλες υπάρχουν στη βορειοδυτική και ανατολική πλευρά. Από τη δυτική πύλη, λιθόστρωτο μονοπάτι οδηγεί προς την ακρόπολη, στη βορειοανατολική πλευρά του οχυρωματικού περιβόλου. Η ακρόπολη χωρίζεται από το υπόλοιπο κάστρο με εσωτερικό τείχος. Το εσωτερικό της ακρόπολης διαμορφώνεται σε δύο επίπεδα. Στην ανατολική πλευρά του, εξωτερικά, σώζεται τμήμα οχύρωσης με λαξευμένους δρόμους της ελληνιστικής πιθανόν εποχής.

Φρούριο με το όνομα Άγιος Δονάτος, αναφέρεται στις πηγές από τον 6^ο αιώνα μ.Χ. Από το 13^ο αιώνα το όνομα του οχυρού δόθηκε στην πόλη. Στα 1294 οι δεσπότες της Ηπείρου υποσχέθηκαν το κάστρο του Αγίου Δονάτου στον Φίλιππο του Τάραντα. Στα 1338/39 ο διοικητής του Κάστρου του Αγίου Δονάτου παραμένει πιστός στον αυτοκράτορα Ανδρόνικο Γ'. Στα 1367 η κυριαρχία του κάστρου αφαιρείται, από τον φρούραρχο Βάρδα και στα 1380 αγοράζεται από το δεσπότη των Ιωαννίνων Θωμά Πρελιούμποβιτς. Στα 1411 ο Άγιος Δονάτος υποτάχθηκε στον Κάρολο Α' Τόκο.

Ο Κάρολος Τόκκος και η επίσκεψή του στην Παραμυθιά.

Ο Κάρολος ήταν κόμης της Κεφαλονιάς, της Ιθάκης και της Ζακύνθου, γόνος της ιταλικής καταγωγής οικογένειας των Τόκκων. Το 1411 διαδέχτηκε το θείο του, Ιζαού Μπουαντελμόντι, ο οποίος είχε κληθεί στα Γιάννενα, το 1385, για να αναλάβει τη διοίκηση του Δεσποτάτου της Ηπείρου. Σύμφωνα με το Χρονικό των Τόκκων, έμμετρη αφήγηση που διηγείται την ιστορία της οικογένειας, η Παραμυθιά παραδόθηκε στο νέο αφέντη της Ηπείρου. Στο Χρονικό περιγράφεται η υποδοχή και η παράδοση του κάστρου στον Κάρολο.

Μετά τα 1430 η πόλη της Παραμυθιάς υποτάσσεται στους Τούρκους και στα επίσημα έγγραφα το οχυρό Αγίου Δονάτου αναφέρεται ως Aidonat Kalesi. Το κάστρο του Αγίου Δονάτου εγκαταλείπεται την εποχή του Αλή Πασά.

Το Χρονικό των Τόκκων

(στίχοι 1500 - 1510)

? Πώς ο λαός υποδέχεται τον δούκα εις τον Άγιον Δονάτον.?

Και είδα πράγμα φοβερόν, και είδα πράγμα ξένον ·

άνδρες, γυναίκες, τα παιδιά, μαιράκια, τα βρέφη,

οι πάντες να φωνάζουσιν το όνομα του δούκα,

όλοι να τρέχουν ομπροστά και να τον προσκυνούσιν.

Αξιοθέατα

Συντάχθηκε απο τον/την Administrator

Σάββατο, 26 Ιούνιος 2010 08:38 - Τελευταία Ενημέρωση Σάββατο, 26 Ιούνιος 2010 09:41

Χάρισμα ήτον του Θεού εις αυτόν τον αφέντη·

εκεί γαρ αποσώθησαν, εις τον Άγιον Δονάτον,

και έσωσαν και οι άρχοντες με τον μητροπολίτην.

Τιμητικά τους χαιρετά, γλυκέα τους εσπλαχνίσθη,

πλησίον του τους εκάθισεν, εδειπνησαν εντάμα.

Η ΚΟΥΛΙΑ

(μικρός πύργος)

Είναι κτίσμα της εποχής των Ενετών, που χρησιμοποιήθηκε κυρίως ως παρατηρητήριο.

Στην περίοδο της Τουρκοκρατίας χρησιμοποιήθηκε και σαν κατοικία από τον Αλή Πασά κατά τα ταξίδια του στην περιοχή.

ΤΟ ΠΑΛΙΟ ΡΟΛΟΙ

Το Ρολόι το φέρανε το 1750 στην τουρκοκρατούμενη τότε Παραμυθιά, με την πρωτοβουλία της οικογένειας Μαρούτση, που καταγόταν από την Παραμυθιά και έμενε στην Βενετία. Διαμόρφωσαν μια πλατεία και έχτισαν έναν πύργο που θα το φιλοξενούσε, σε τέτοια θέση ώστε ο χτύπος της καμπάνας του να ακούγεται σε όλη την πόλη και τα περίχωρα.

Το Ρολόι της Παραμυθιάς δεν έχει δείχτες και η καμπάνα του χτυπάει μόνο τις ακριβείς ώρες. Είναι χειροποίητο, φτιαγμένο με σφυρί και λίμα. Η μηχανή του έχει: δυο γρανάζια, το εκκρεμές του και το μηχανισμό που χτυπάει τις ώρες. Κινείται με δυο βάρη. Το μικρότερο κινεί τη μηχανή του και το μεγαλύτερο ρυθμίζει το χτύπο της καμπάνας. Για να λειτουργήσει χρειάζεται μόνο κούντισμα

Η παράδοση

Κάποτε επισκέφτηκε την Παραμυθιά ο Αλί Πασάς. Άκουσε το ρολόι να χτυπά. Ρώτησε και έμαθε πως αυτό που χτυπά δεν είναι καμπάνα αλλά ρολόι. Και μάλιστα δεν το χτυπούσε κανένας, αλλά χτυπούσε μόνο του. Ενθουσιάστηκε ο πασάς και αποφασίζει να το μεταφέρει στα Γιάννενα. Έφτιαξε και αυτός έναν πύργο στα Γιάννενα, στην είσοδο του κάστρου για να το στεγάσει. Καθώς το μετέφεραν όμως, κάποια εξαρτήματα τα αφαίρεσαν εσκεμμένα. Έτσι δεν ήταν δυνατόν να βάλουν σε λειτουργία το ρολόι, παρόλο που ο Αλί Πασάς έφερε πολλούς τεχνικούς για να βοηθήσουν την κατάσταση. Μόλις μαθαίνουν το νέο οι Παραμυθιώτες, στέλνουν στον Αλή αντιπροσωπία και του λένε πως το ρολόι είναι ταμένο στον Άγιο Δονάτο. Για τούτο δεν είναι δυνατόν να λειτουργήσει σε άλλη πόλη εκτός από την Παραμυθιά, που είναι η περιφέρεια του Αγίου. Έτσι λοιπόν αναγκάστηκε ο πασάς να το επιστρέψει πίσω, το ρολόι πήρε και πάλι τη θέση του στον πύργο και συνεχίζει να χτυπά μέχρι σήμερα.

ΤΟ ΛΟΥΤΡΟ ΤΗΣ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ

Το λουτρό βρίσκεται μέσα στην πόλη της Παραμυθιάς, κοντά στην εκκλησία της Παναγίας, η οποία κατά τη βυζαντινή εποχή ήταν

καθολικό (ναός) μονής. Η θέση του αυτή, οδήγησε ορισμένους μελετητές να θεωρήσουν ότι πρόκειται για το λουτρό του μοναστηρίου. Το λουτρό, από ορισμένους μελετητές, χρονολογείται στη μεσοβυζαντινή περίοδο (10ος-12ος αι.). Νεότερες έρευνες το κατατάσσουν στο τέλος της βυζαντινής ή στις αρχές της οθωμανικής περιόδου (15ος αι.). Ήταν σε συνεχή λειτουργία στους πρώτους αιώνες της οθωμανικής κυριαρχίας, κατά τη διάρκεια των οποίων πρέπει να έγιναν και αρκετές μετασκευές στο κτήριο. Στις αρχές του 19ου αι., ο Άγγλος περιηγητής W. M. Leake, κατά την επίσκεψή του στην Παραμυθιά, βρήκε το λουτρό εγκαταλελειμμένο.

Αποτελείται από τρεις κύριους χώρους, τρεις βοηθητικούς και τη δεξαμενή. Η τροφοδότησή του με νερό γινόταν με πήλινο αγωγό. Υπήρχαν ακόμα αγωγοί αποχέτευσης απαραίτητοι

για τη λειτουργία της λουτρικής εγκατάστασης. Στη βόρεια πλευρά βρίσκονταν το **αποδυτήριο**,

μια τετράγωνη αίθουσα, που στεγαζόταν με μεγάλο θόλο. Ένα τοξωτό άνοιγμα οδηγούσε από το αποδυτήριο στο

"χλιαροψύχριον",

το χλιαρό χώρο του λουτρού. Τον προθάλαμο αυτού του χώρου τον αποτελούσε ένα μικρό θολωτό δωμάτιο. Κάτω από το δάπεδό του, το οποίο διαμορφώνονταν σε δύο επίπεδα,

υπήρχε κτιστός αγωγός διόδου θερμού αέρα. Μετά τον προθάλαμο, βρίσκονταν ο

κυρίως χλιαρός χώρος

του λουτρού. Ένα τετράγωνο θολωτό διαμέρισμα, χωρίς παράθυρα. Ο φωτισμός της αίθουσας γινόταν από ανοίγματα στο θόλο.

Νότια του "χλιαρού", βρίσκονταν το

"θερμόν",

το κυρίως τμήμα του λουτρού. Οι δύο χώροι του ήταν ίδιας κατασκευής με του χλιαρού, σκοτεινοί και στεγαζόταν με θόλους. Από αυτούς, ο μικρότερος χώρος στα νοτιοανατολικά, πιθανόν να αποτελούσε ιδιαίτερο διαμέρισμα, για ατομική χρήση. Οι αίθουσες επικοινωνούσαν μεταξύ τους με τοξωτά ανοίγματα.

Εξωτερικά σε επαφή με τους χώρους του θερμού βρίσκονταν θολωτή δεξαμενή και κάτω από αυτή η εστία θέρμανσης του λουτρού.

Στο ανατολικό τμήμα του λουτρού, υπήρχε μια δεύτερη δεξαμενή, στο εξωτερικό του κτιρίου. Τις τοιχοποιίες του "χλιαρού" και του "θερμού" διαπερνούσαν σε διάφορα σημεία αγωγοί εξαερισμού και πήλινοι αγωγοί μεταφοράς του νερού.

.1. Αποδυτήριο

Αξιοθέατα

Συντάχθηκε απο τον/την Administrator

Σάββατο, 26 Ιούνιος 2010 08:38 - Τελευταία Ενημέρωση Σάββατο, 26 Ιούνιος 2010 09:41

2. Προθάλαμος του χλιαρού χώρου

3. Χλιαρό

4. Θερμό

5. Ιδιαίτερο διαμέρισμα θερμού

6. Δεξαμενή

7. Εστία

8. Βοηθητικός χώρος

9. Δεύτερη δεξαμενή

Τα Βυζαντινά λουτρά

Τα λουτρά και η χρήση τους κατά τους βυζαντινούς χρόνους, κατείχαν σημαντική θέση στην κοινωνική και θρησκευτική ζωή του πληθυσμού. Αποτελούσαν τη συνέχεια των ρωμαϊκών βαλανείων (λουτρών), με τα οποία είχαν κοινά χαρακτηριστικά. Η διάδοση όμως και η επικράτηση του χριστιανισμού, με τις νέες αντιλήψεις και ηθικές αξίες, σταδιακά, διαφοροποιεί τα ρωμαϊκά βαλανεία από τα βυζαντινά λουτρά . Τα βυζαντινά λουτρά διακρίνονταν σε δημόσια, ιδιωτικά και μοναστηριακά. Λειτουργούσαν όλες τις ημέρες και πολλές φορές μέχρι τις βραδινές ώρες, εκτός ειδικών περιπτώσεων. Η είσοδος γινόταν με την καταβολή αμοιβής, εκτός από κάποιες φορές που ήταν δωρεάν. Οι άντρες και οι γυναίκες λούζονταν χωριστά, είτε σε διαφορετικό τμήμα του κτηρίου των λουτρών είτε σε

διαφορετικές ώρες.

Εκτός από τον όρο "λουτρόν", οι βυζαντινοί χρησιμοποιούσαν και διάφορες άλλες ονομασίες, όπως λούσμα, βαλανείον, θερμά, θέρμαι.

Τα κτίρια των βυζαντινών λουτρών διατήρησαν την τρίμερη διάταξη των ρωμαϊκών βαλανείων (ψυχρό - χλιαρό - θερμό). Τους τρεις αυτούς χώρους, τους πλαισίωναν και άλλοι βοηθητικοί. Στο μέσο οίκο, γνωστό ως "χλιαροψύχριον" ή "χλιαρόν", γινόταν η επάλειψη με έλαια, κρασί και διάφορες άλλες αρωματικές ουσίες, καθώς και η περίχυση με χλιαρό νερό. Το κυρίως λουτρό, γινόταν στον τρίτο οίκο του κτηρίου, στο "θερμόν". Εκεί, μετά την εφίδρωση και την επίτριψη με το "τρίπτρον", ακολουθούσε η είσοδος του λουσμένου στην "εμβατήν" (είδος λουτήρα). Η διαδικασία του λουτρού τελείωνε με το ξέπλυμα με κρύο νερό, το σκούπισμα, την επάλειψη με μύρα. Ο επισκέπτης, μετά την ολοκλήρωση του λουτρού, επέστρεφε στα αποδυτήρια, χώρο εισόδου στο κτήριο, όπου ξεκουραζόταν, συζητούσε, έτρωγε και έπινε διάφορα ποτά.

Οι κυρίως χώροι του λουτρού ήταν θερμαινόμενοι. Η θέρμανση τους επιτυγχανόταν από το θερμό νερό, που διοχετευόταν σε πήλινους σωλήνες στους τοίχους του κτηρίου και από τον θερμό αέρα που κυκλοφορούσε στα υπόκαυστα (ο χώρος που βρισκόταν κάτω από το δάπεδο). Η εστία βρισκόταν εξωτερικά του κτηρίου και εκεί θερμαινόταν ο αέρας και το νερό, με την καύση ξύλων ή κάρβουνων. Στους τοίχους του λουτρού ανοιγόταν ειδικοί αγωγοί, που χρησίμευαν για τον εξαερισμό και τη θέρμανση των χώρων. Για τις ανάγκες και τη λειτουργία του λουτρού υπήρχαν δεξαμενές αποθήκευσης νερού και σύστημα τροφοδότησης και αποχέτευσης.

Ο φωτισμός των χώρων ήταν ήπιος και γινόταν από φωτιστικές θυρίδες που υπήρχαν στο κτήριο και, κατά τις νυχτερινές ώρες, από λυχνάρια.

Για τη λειτουργία των λουτρών υπήρχε η αναγκαιότητα του υπευθύνου και της απασχόλησης διαφόρων υπαλλήλων. Υπεύθυνος του λουτρού ήταν ο βαλανεύς ή βαλανευτής για τα αντρικά λουτρά και η βαλανεύτρια για τα γυναικεία. Το κατώτερο προσωπικό του λουτρού προερχόταν από τις χαμηλές κοινωνικές τάξεις. Απαραίτητα για το λουτρό ήταν και τα λουτρικά δηλαδή τα ανάλογα σκεύη, προσόψια, ρούχα και υφάσματα.

Αξιοθέατα

Συντάχθηκε απο τον/την Administrator

Σάββατο, 26 Ιούνιος 2010 08:38 - Τελευταία Ενημέρωση Σάββατο, 26 Ιούνιος 2010 09:41

Εκτός από το λουτρό της Παραμυθιάς, στον ελλαδικό χώρο έχουν εντοπιστεί και ανασκαφεί μέχρι σήμερα αρκετά κτήρια λουτρών της παλαιοχριστιανικής και βυζαντινής εποχής. Σημαντικότερα από αυτά είναι της Θεσσαλονίκης (τέλη 13ου - αρχές 14ου αι.), της μονής Καισαριανής στην Αθήνα (10ος -12ος αι.), της μονής Ζωοδόχου Πηγής στο Κιθαιρώνα (10ος -12ος αι.), της Σπάρτης (12ος - 13ος αι.).

Βιβλιογραφία: Από το φάκελο του προγράμματος Μελίνα «Μια μέρα στο λουτρό της Παραμυθιάς»

Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

(Παναγία η Παραμυθία, Μεγάλη Παναγιά, Παναγία Παρηγορήτρα και Μεγάλη Εκκλησία ή Μεγαλοκκλησιά.)

Ο ναός είναι αφιερωμένος στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Χρονολογικά ανάγεται στην εποχή του Δεσποτάτου της Ηπείρου και πιθανόν στο β' μισό του 13ου αιώνα. Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453, μεταφέρθηκε και φυλάχτηκε για λίγο εκεί το λείψανο του Αγίου Σπυρίδωνα. Σε έγγραφο του Πατριάρχη Νεόφυτου Γ', του έτους 1636, αναφέρεται η μονή Παναγίας της Παραμυθίας, που πιθανόν το καθολικό της ταυτίζεται με το ναό της Κοίμησης.

Πρόκειται για τρίκλιτο ναό με τρουλοκαμάρα (τετράγωνος εξωτερικά τρούλος), τοποθετημένη με κατεύθυνση από ανατολικά προς τα δυτικά. Η αρχική του μορφή έχει αλλοιωθεί από τις μεταγενέστερες (19ος αι.) προσθήκες του νάρθηκα, του εξωνάρθηκα και της κλειστής στοάς. Είναι κτισμένος με λίθους που περικλείονται από πλίνθους και οι όψεις

Αξιοθέατα

Συντάχθηκε απο τον/την Administrator

Σάββατο, 26 Ιούνιος 2010 08:38 - Τελευταία Ενημέρωση Σάββατο, 26 Ιούνιος 2010 09:41

του φέρουν κοσμήματα από πλίνθους.

Στο εσωτερικό του ναού έχουν σωθεί ελάχιστα ίχνη τοιχογραφιών, άγνωστης εποχής. Από το ναό προέρχεται χρυσοκέντητος επιτάφιος των ετών 1587/8, έργο του μοναχού Αρσενίου, κατά παραγγελία του μοναχού Σωφρονίου από τα Μετέωρα. Οι περισσότερες από τις φορητές εικόνες που βρίσκονται στο ναό, σύμφωνα με επιγραφές, είναι έργα του Πέτρου Γεωργιάδη και χρονολογούνται στο β' μισό του 13^{ου} αιώνα.

Ο ΑΓΙΟΣ ΔΟΝΑΤΟΣ

Ο Άγιος Δονάτος είναι ο Πολιούχος της πόλης της Παραμυθιάς και γιορτάζεται στις 30 Απριλίου. Στη χάρη του είναι αφιερωμένος ο Μητροπολιτικός Ναός που βρίσκεται στο κέντρο της πόλης, όπου φυλάσσεται τμήμα του λειψάνου του Αγίου.

Ο Άγιος Δονάτος, προστάτης της Θεσπρωτίας, έζησε στην περιοχή τον 4ο αι. (330-387/8) και ήταν επίσκοπος της πόλης της Παλαιάς Ευροίας, η οποία έχει ταυτιστεί με το σημερινό χωριό Γλυκή.

Τις πρώτες 3 τετραετίες της ζωής του, τις έζησε στο Βουθρωτό της Ηπείρου. Λίγα χρόνια αργότερα, χειροτονείται Επίσκοπος Ευροίας. Δένεται με τον κόσμο και σύντομα γίνεται πολύ αγαπητός. Ανέπτυξε δραστηριότητες υπέρ του ποιμνίου του και μεγάλη ήταν η μέριμνά του για τους πτωχούς και αδυνάτους της επαρχίας του. Για όλες αυτές τις αρετές ο Θεός του έδωσε το χάρισμα να θαυματουργεί. Σύμφωνα με ιστορικές μαρτυρίες, ο άγιος, με τη χορηγία του αυτοκράτορα Θεοδοσίου, έκτισε μεγάλο ναό στην Εύροια, όπου και ετάφη. Στη Γλυκή, στην όχθη του ποταμού Αχέροντα, σώζονται ερείπια ναού, διαφορετικών

οικοδομικών και χρονολογικών φάσεων.

Λαϊκή παράδοση

(Ν. Πολίτης)

Κοντά στο χωριό Γλυκή, και κοντά στην Σκάλα της Τζαβέλαινας υπάρχουν πηγές οι οποίες χύνουν τα νερά τους στο ποτάμι του Αχέροντα και μεγαλώνουν έτσι τον όγκο του. Εκεί είχε φωλιάσει την παλιά εποχή φοβερό θεριό με πύρινα μάτια και φαρμακερή πνοή και φαρμάκωσε το νερό. Έτσι άνθρωποι και ζώα πέθαιναν και ερημώνονταν ο τόπος. Ένας γέρος ασκητής, που όλοι τον σέβονταν, ο Αϊ - Δονάτος, με μοναδικό όπλο μια βέργα από ιτιά, πήγε να πολεμήσει το θεριό. Ο δράκοντας μόλις είδε τον Άγιο όρμησε να τον κατασπαράξει και να τον ρίξει στο γκρεμό μαζί με τον γαϊδάρικο στον οποίο επέβαινε. Τότε ο Άγιος Δονάτος επικαλέστηκε το όνομα της Παναγίας και χτύπησε με την βέργα το θεριό στο κεφάλι και το σκότωσε. Έπειτα για να δείξει στους φοβισμένους κατοίκους ότι το νερό ήταν κατάλληλο για χρήση, πήγε στην μολυσμένη πηγή και ήπιε φωνάζοντας "Γλυκύ, Γλυκύ". Από τότε το χωριό το ονόμασαν Γλυκή.